

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

2026/8

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

2026

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

3-JILD 8-SON

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

3 - JILD, 8 - SON
2026

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

TASHQI MOTIVATSIYANING HARBIY XIZMAT SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Mashrabov Xolbek Kenja o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Jamoat Xavfsizligi Universiteti kursanti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tashqi motivatsiyaning harbiy xizmat faoliyatidagi o'rni, uning harbiy xizmatchilar xizmat samaradorligi, kasbiy mas'uliyati, intizomi va jangovar tayyorgarligiga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, rag'batlantirish tizimi, moddiy va ma'naviy mukofotlar, rahbarlar tomonidan qo'llab-quvvatlash hamda xizmatni e'tirof etishning harbiy xizmatchilar faoliyatiga ijobiy ta'siri yoritilgan. Tadqiqot natijalari tashqi motivatsiya vositalaridan samarali foydalanish harbiy jamoalarda xizmat sifatini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: tashqi motivatsiya, harbiy xizmat, rag'batlantirish, xizmat samaradorligi, intizom, mukofotlash, kasbiy faoliyat, boshqaruv.

Harbiy xizmat jamiyat xavfsizligini ta'minlovchi eng mas'uliyatli faoliyat turlaridan biri hisoblanadi. Harbiy xizmatchilar yuqori intizom, qat'iyat, mas'uliyat va fidoyilikni talab qiladigan sharoitlarda xizmat olib boradilar. Bunday faoliyatning samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ulardan biri motivatsiya hisoblanadi. Motivatsiya insonni ma'lum maqsad sari harakat qilishga undovchi ichki va tashqi omillar majmuidir. Psixologiya va menejment fanlarida motivatsiya ichki va tashqi motivatsiyaga ajratiladi. Ichki motivatsiya shaxsning o'z qiziqishi, qadriyatlari va e'tiqodlariga asoslangan bo'lsa, tashqi motivatsiya mukofot, rag'bat, lavozim, ijtimoiy mavqe yoki jazodan qochish kabi tashqi omillar orqali shakllanadi. Harbiy xizmat sharoitida tashqi motivatsiya alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki xizmat vazifalarining murakkabligi, yuqori mas'uliyat va xavf darajasi harbiy xizmatchilarni rag'batlantirishning samarali tizimini talab qiladi. Zamonaviy harbiy boshqaruv tizimida tashqi motivatsiya nafaqat xizmat unumdorligini oshirish, balki intizomni mustahkamlash, jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish va professional tayyorgarlikni kuchaytirishda ham muhim vosita hisoblanadi.

Tashqi motivatsiya tushunchasi va uning mohiyati

Tashqi motivatsiya – bu shaxsning faoliyatini tashqi rag'batlantiruvchi omillar orqali boshqarish jarayonidir. Ushbu omillarga quyidagilar kiradi:

- ❖ moddiy mukofotlar;
- ❖ xizmat haqi va ustamalar;
- ❖ faxriy yorliqlar;
- ❖ davlat mukofotlari;
- ❖ navbatdan tashqari harbiy unvonlar;
- ❖ lavozim bo'yicha ko'tarilish;
- ❖ rahbarlarning e'tirofi;
- ❖ ijtimoiy kafolatlar;
- ❖ xizmat sharoitlarini yaxshilash.

Harbiy tashkilotlarda tashqi motivatsiya boshqaruvning muhim elementi hisoblanadi. Rag'batlantirish tizimi xodimlarning xizmatga bo'lgan munosabatini shakllantiradi va ularni yuqori natijalarga erishishga undaydi. Psixologlar **E. Deci** va **R. Ryan** motivatsiya nazariyasida tashqi motivatsiya inson faoliyatini qisqa va o'rta muddatda sezilarli

darajada faollashtirishini ta'kidlaydilar. Ayniqsa, aniq mezonlarga asoslangan rag'batlantirish tizimi yuqori natijalarga olib keladi.

Harbiy xizmatda tashqi motivatsiyaning asosiy ko'rinishlari

Harbiy xizmatda tashqi motivatsiya turli shakllarda namoyon bo'ladi.

Moddiy rag'batlantirish

Harbiy xizmatchilarni moddiy rag'batlantirish quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- ✓ xizmat maoshi;
- ✓ ustamalar;
- ✓ mukofot pullari;
- ✓ xizmat natijalariga qarab beriladigan bonuslar;
- ✓ uy-joy bilan ta'minlash;
- ✓ tibbiy va ijtimoiy kafolatlar.

Moddiy rag'batlantirish harbiy xizmatchining xizmatdan qoniqish darajasini oshiradi hamda xizmatni davom ettirish istagini kuchaytiradi.

Ma'naviy rag'batlantirish

Ma'naviy rag'batlantirish ham tashqi motivatsiyaning muhim turi hisoblanadi. Bular:

- ❖ faxriy yorliqlar;
- ❖ tashakkurnomalar;
- ❖ ko'krak nishonlari;
- ❖ ommaviy e'tirof;
- ❖ rahbarlarning minnatdorchiligi;
- ❖ jamoa oldida taqdirlash.

Ma'naviy rag'batlantirish shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Kasbiy o'sish imkoniyatlari

Harbiy akademiyalarda o'qish, malaka oshirish kurslari, xorijiy tajriba almashish dasturlari ham tashqi motivatsiyaning muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Tashqi motivatsiyaning xizmat samaradorligiga ijobiy ta'siri

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, samarali rag'batlantirish tizimi quyidagi natijalarga olib keladi:

Xizmat unumdorligi oshadi

Harbiy xizmatchi mehnati munosib baholanishini his qilganda vazifalarni yanada mas'uliyat bilan bajaradi.

Intizom mustahkamlanadi

Mukofotlash tizimi xizmat intizomini saqlashga yordam beradi. Intizomli harbiy xizmatchilar boshqalarga ham ijobiy namuna bo'ladi.

Jangovar tayyorgarlik yaxshilanadi

Tashqi motivatsiya mashg'ulotlarda faol ishtirok etish, yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga qiziqishni oshiradi.

Kasbiy mas'uliyat ortadi

Rag'batlantirish natijasida harbiy xizmatchi o'z vazifalariga mas'uliyat bilan yondashadi va xizmat sifati oshadi.

Kadrlar barqarorligi ta'minlanadi

Yetarli rag'bat mavjud bo'lgan harbiy tashkilotlarda tajribali mutaxassislarning xizmatni tark etish holatlari kamayadi.

Tashqi motivatsiyaning harbiy jamoaga ta'siri

Harbiy xizmat jamoaviy faoliyatga asoslangan. Shu sababli tashqi motivatsiya faqat alohida xizmatchiga emas, balki butun jamoaga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijada:

- ❖ o'zaro ishonch kuchayadi;
- ❖ sog'lom raqobat shakllanadi;
- ❖ jamoaviy birdamlik rivojlanadi;
- ❖ xizmat sifati oshadi;
- ❖ nizolar kamayadi;
- ❖ rahbar va bo'ysunuvchilar o'rtasidagi munosabatlar yaxshilanadi.
- ❖ Sog'lom raqobat xizmat samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Xulosa. Tashqi motivatsiya harbiy xizmat samaradorligini oshirishda muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish, kasbiy o'sish imkoniyatlari, xizmat natijalarini e'tirof etish hamda adolatli baholash tizimi harbiy xizmatchilarning intizomi, mas'uliyati va jangovar tayyorgarligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Biroq tashqi motivatsiya uzoq muddatli natija berishi uchun u ichki motivatsiya bilan uyg'unlashtirilishi lozim. Shunday yondashuv harbiy jamoalarda yuqori xizmat madaniyatini, sog'lom psixologik muhitni va mudofaa salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Deci E. L., Ryan R. M. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. New York: Plenum Press, 1985.
2. Deci E. L., Ryan R. M. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. Guilford Press, 2017.
3. Herzberg F. Work and the Nature of Man. Cleveland: World Publishing, 1966.
4. Maslow A. H. Motivation and Personality. 3rd ed. New York: Harper & Row, 1987.
5. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari faoliyatiga oid amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar.
6. Harbiy psixologiya va harbiy pedagogika bo'yicha o'quv qo'llanmalari.
7. Robbins S. P., Judge T. A. Organizational Behavior. Pearson, 2019.

